

مهر تو زم و رشد تو لید^{۱۴۰۲}

وزارت جهاد کشاورزی
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی

موسسه آموزش و ترویج کشاورزی

معاونت علمی و فناوری

شبکه دانش کشاورزی

سلسله برنامه‌های ویدیو کنفرانس انتقال دانش به‌روز در گستره ملی بخش کشاورزی

عنوان:

ژئوتوریسم راهکاری برای کاهش فشار بر مراتع کشور

سخنران:

سعیده ناطقی

عضو هیأت علمی موسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور

۷ آبان ۱۴۰۲ - ساعت ۱۱/۳۰

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قانون حفاظت و بهره برداری از جنگل ها و مراتع : مرتع عبارت است از زمینی اعم از کوه و دامنه و یا اراضی مسطح که در فصل چرا دارای پوششی از نباتات علوفه ای خودرو بوده و با توجه به سابقه چرا عرفاً مرتع شناخته می شود.

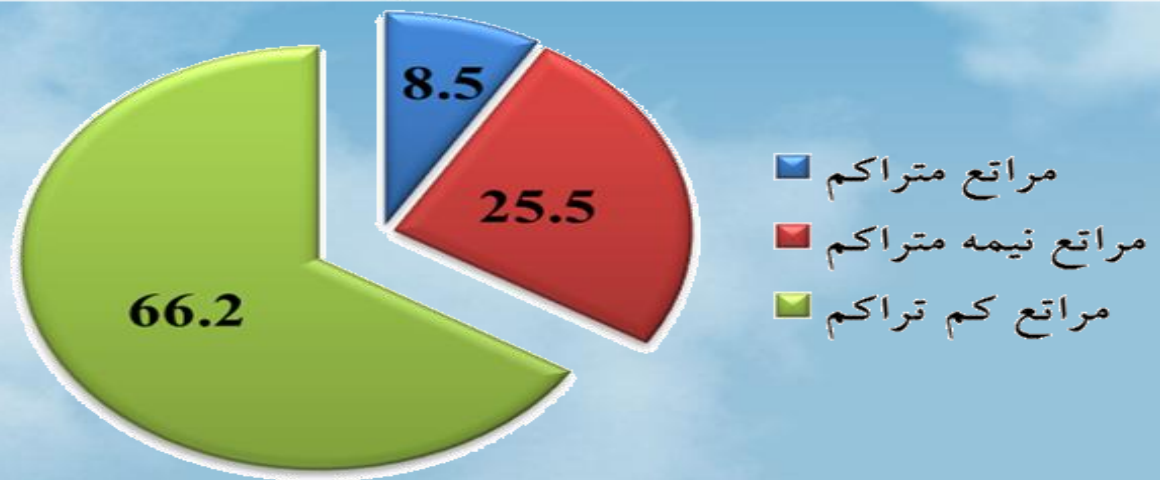
مراتع

دنیای

طبق آمار سازمان خواروبار و کشاورزی ملل متحد، بیشتر سطح خشکی های جهان را مراتع در بر گرفته اند طبق آمار اعلام شده به وسیله کوک و همکارانش (۱۹۸۶) مراتع ۴۳٪ سطح زمین را پوشانیده است.

ایران

مساحت ایران بیش از ۱۶۴ میلیون هکتار است که مراتع با مساحتی در حدود ۸۴ میلیون هکتار ۵۲٪ مساحت کشور را تحت پوشش دارند.

تراکم تاج پوشش
 در مراتع متراکم بیش از ۵۰ درصد،
 در مراتع نیمه متراکم ۲۵ تا ۵۰ درصد
 در مراتع کم تراکم ۵ تا ۲۵ درصد

مساحت (هکتار)	پراکنش مراتع
7181250	مراتع متراکم
21419151	مراتع نیمه متراکم
56214590	مراتع کم تراکم
84814991	جمع

برآورد شده است که حدود ۱۰ میلیون تن علوفه در شرایط بارش نرمال در مراتع کشور تولید شود. این مراتع تنها می‌توانند خوراک حدود ۳۷ میلیون واحد دامی را در مدت ۷ ماه یا ۲۴.۶ میلیون واحد دامی را در مدت یک سال تامین کند، در حالی که در حال حاضر حدود ۲.۲ برابر بیش از ظرفیت مجاز از مراتع کشور بهره‌برداری می‌شود. به این ترتیب عدم تعادل بین شمار دام و ظرفیت تحمل مراتع کشور باعث تخریب بسیاری از مراتع کشور و به دنبال آن فرسایش شدید خاک در کشور شده است.

بنابراین حفظ، احیاء، توسعه و بهره‌برداری از مراتع بیش از آنکه از دیدگاه تعلیف دام دارای اهمیت باشد از نظر زیست‌محیطی ارزشمند است.

طبقه بندی کالاها و خدمات اکوسیستمی

۱- **کالاهای بازاری:** کالاهایی هستند که مستقیماً در بازار داد و ستد می‌شوند، مانند علوفه مراتع، محصولات حاصل از گیاهان دارویی و خوراکی گونه‌های مرتعی.

۲- **کالاها و خدمات غیر بازاری:** کالاها و خدماتی هستند که در بازارهای معمول تجاری داد و ستد نمی‌شوند و تردیدهایی فراوانی پیرامون ارزش و اهمیت واقعی آنها وجود دارد. کالاها و خدمات غیربازاری در عین حال که بسیار ارزشمند هستند به دلیل اینکه به طور مناسبی برحسب مقادیر کمی (ریالی) قابل مقایسه با مقادیر سایر خدمات بازاری، ارزیابی نمی‌شوند، اغلب در تصمیم‌گیری‌ها و برنامه‌ریزی‌های اقتصادی، اجتماعی در نظر گرفته نمی‌شوند. هوای تمیز، کنترل فرسایش خاک و رسوب گذاری، تشکیل خاک، ایجاد چرخه‌های غذایی و تجزیه ضایعات، تنظیم گازهای اتمسفر، تنظیم جریان‌های هیدرولوژیکی، ذخیره و نگهداری آب، کنترل بیولوژیکی (کنترل جمعیت گونه‌های مختلف)، تأمین زیستگاه حیات وحش، حفظ ذخایر ژنتیکی و ... نمونه‌هایی از طیف وسیع خدمات غیربازاری هستند.

۲۵ درصد ارزش هر هکتار مرتع مربوط به تولید علوفه و ۷۵ درصد آن مربوط به ارزش‌های زیست‌محیطی است.

راههای جلوگیری از تخریب مراتع و کاهش فشار چرای دام از روی مراتع

نگاه کردن به اقتصاد مرتع تنها از دید فرآورده های اصلی (فرآورده های دامی)، نوعی اقتصاد تک محصولی خواهد بود. اعتقاد متخصصین امر اقتصاد این است که اقتصادهای تک محصولی، اقتصادهایی شکننده و بدون ثبات بوده و از نظر سیاسی وابستگی آور است.

با نگرش سیستمی بهره برداری چند منظوره از پوشش گیاهی مانند استفاده از گیاهان دارویی، صنعتی، زینتی، خوراکی، پرورش زنبور عسل، پرورش آبزیان و همچنین استفاده از مراتع از جنبه اکوتوریسم و ژئوتوریسم باعث کاهش فشار چرای دام بر مراتع شده و گامی مهم در جهت مدیریت پویای مراتع محسوب می شود.

توریسم صنعتی درآمد زا و با صرفه اقتصادی بسیار مناسب است. آمار کارشناسی نشان می دهد، صنعت گردشگری ، **سومین پدیده اقتصادی پویا**، و روبه توسعه پس از 'نفت' و 'خودروسازی' است که با ایجاد **تبادلات فرهنگی و اجتماعی** میان ملل مختلف به خاطر **فقدان آلودگی های زیست محیطی** امروزه بسیار مورد توجه می باشد. جاذبه های طبیعی هر کشوری در جذب گردشگر نقش بسزایی دارند. طبیعت گردان امروزه جزو گردشگرانی محسوب می شوند که بدون آسیب های جدی به طبیعت از مناظر طبیعی دیدن می کنند.

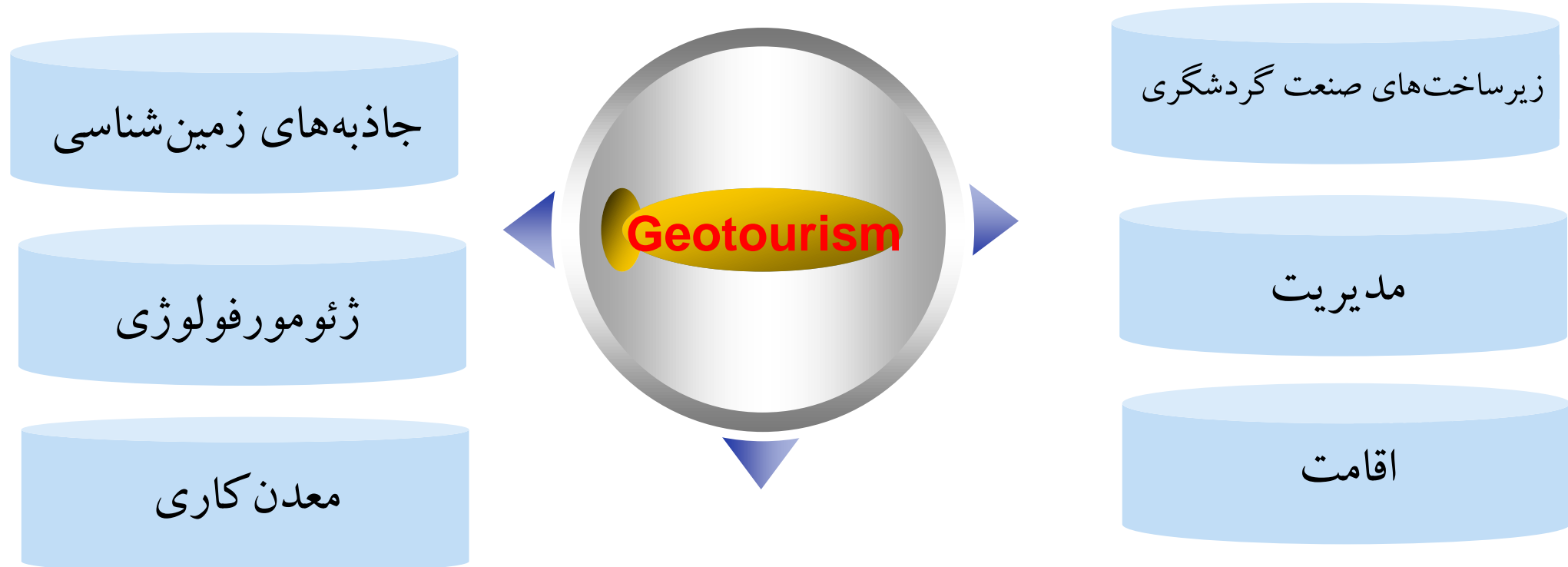
با توجه به روند رو به تخریب مراتع کشور و لزوم کاهش تعداد دام بهره برداران، مدیریت این اکوسیستم ها زمانی موفق خواهد بود که بتواند از طریق بهره برداری های فرعی از مراتع برای دامداران اشتغال ایجاد کنند. یکی از بهره برداری های فرعی از مراتع، استفاده از آن جهت اکوتوریسم است. واگذار کردن بهره برداری های فرعی از مراتع از جمله اکوتوریسم به بومیان هر منطقه علاوه بر درآمدزایی برای اهالی، از تخریب بیشتر مراتع جلوگیری خواهد کرد زیرا در صورتی که جوامع محلی از نظر مالی تأمین شده و احساس کنند که منابع طبیعی محل درآمد بیشماری برای آنها است در حفظ و احیاء آن مشارکت بیشتری خواهند داشت.

انجام پژوهش های بنیادی جهت شناسایی جاذبه های اکوتوریسم علاوه بر ایجاد فرصت های شغلی و کسب درآمد به ویژه برای جوامع محلی میتواند موجب افزایش حجم مراجعات با هدف گردشگری و توسعه زیر ساختها و امکانات حمل و نقل و در نتیجه **توسعه پایدار** شود.

در این راستا یکی از بی هزینه ترین شاخه های تولید کننده درآمد اکوتوریسم برای بومیان هر منطقه که نیازی به هیچ گونه زیرساخت و امکانات ویژه ای ندارد، ژئوتوریسم می باشد.

ژئوتوریسم شاخه ای است از اکوتوریسم که در آن شخص بازدید کننده به دنبال مشاهده جاذبه های ژئومورفولوژیکی، یافته های دیرینه انسان شناسی، غارها، جذابیت های معدنی و.. است.

Geo tourism

برخلاف اکوتوریسم که جاذبه‌های طبیعت جاندار را در مرکز توجه قرار داده‌است، این صنعت به‌طور کلی با جاذبه‌های طبیعت بی‌جان سروکار دارد.

عوامل پیدایش پدیده‌های ژئوتوریسم

در ژئوتوریسم، طبیعت دائم توسط فرسایش آبی و بادی در حال تنوع و دگرگونی است. این دگرگونی توسط خود عوامل فرسایش شکل می‌گیرد نه انسان، مهمترین عوامل پیدایش رخنمون‌ها، اشکال و جلوه‌های زمین که موجب جلب گردشگران و علاقه‌مندان به پدیده‌های طبیعی می‌گردد، عبارتند از: فرسایش‌ها، آتشفشان‌ها، چین‌خوردگی‌ها و گسل‌ها، گنبد‌ها و بلورهای نمکی، تپه‌های مرجانی...

هدف ژئوتوریسم

حفظ محیط زیست و منابع طبیعی، عدم تغییر و خودداری از دخالت انسان در برهم زدن چهره زمین از اهداف اصلی ژئوتوریسم است. ژئوتوریسم زیرمجموعه توریسم پایدار بوده و هدف آن حفظ منابع گردشگری در مقاصد است. یعنی هدایت گردشگران به نحوی که محل مورد بازدید برای نسلهای آینده همانطور باقی مانده و قابل استفاده باشد.

1991

در کنوانسیون حقوق میراث زمین (فرانسه) مطرح شد. در آن کنوانسیون از ژئوپارک به عنوان وسیله ای برای حفاظت از میراث زمین شناسی و توسعه پایدار بومی در قالب یک شبکه جهانی یاد شد.

1997

بخش علوم زمین یونسکو در پاسخ به بیانیه کنوانسیون مذکور موضوع برنامه ژئوپارک های یونسکو را به منظور حمایت از فعالیت های ملی و بین المللی در جهت حفظ میراث زمین شناسی معرفی کرد.

ژئوتوریسم بعد

از مطرح شدن ژئوپارک ها، از

سال ۲۰۰۰ مورد

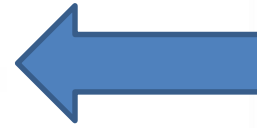
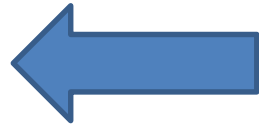
توجه یونسکو قرار گرفته است.

2000

نمایندگانی از چهار کشور اروپایی (فرانسه، آلمان، اسپانیا و یونان) برای امضای تفاهم نامه ای با موضوع توسعه اقتصادی بومی از طریق حفاظت از میراث زمین شناسی و ترویج ژئوتوریسم با هم دیدار کردند. نتیجه آن دیدار تشکیل شبکه ژئوپارک های اروپایی (EGN) بود.

2001

اولین اقدام مهم شبکه ژئوپارک های اروپایی امضای موافقت نامه همکاری با یونسکو در سال ۲۰۰۱ بود. طی این موافقت نامه شبکه مذکور تحت حمایت یونسکو قرار گرفت.

تفاهمنامه بعدی با یونسکو در سال ۲۰۰۴ به امضا رسید که به موجب آن EGN مسئول اروپایی تشکیل شبکه جهانی ژئوپارک‌های ملی تحت حمایت یونسکو شد. ارتباط شبکه ژئوپارک‌های اروپایی با یونسکو پیش از پیش تقویت شد؛ به گونه‌ای که در طول اولین کنفرانس بین‌المللی ژئوپارک‌ها که در سال ۲۰۰۴ در چین برگزار شد؛ شبکه جهانی جدیدی از ژئوپارک‌ها شکل گرفت. با حمایت سازمان آموزشی، علمی و فرهنگی یونسکو، ۱۷ عضو شبکه ژئوپارک‌های اروپایی و ۸ ژئوپارک از چین برای ایجاد شبکه جهانی ژئوپارک‌های ملی با نام معمول شبکه ژئوپارک‌های جهانی (GGN) با هم متحد شدند.

تا پایان سال (۲۰۱۷)، ۱۲۷ ژئوپارک از ۳۵ کشور جهان، در شبکه جهانی ژئوپارک‌های یونسکو عضو هستند

در سال ۲۰۲۱ تعداد ۱۶۹ سایت ژئوپارک در ۴۴ کشور دنیا ثبت شده است.

در سال ۲۰۲۳ کل ژئوپارک‌ها به ۱۹۵ مورد در ۴۸ کشور رسیده است.

ژئوپارک، منطقه‌ای با وسعت کافی که مرزهای آن به وضوح مشخص شده و چندین پدیده بارز زمین‌شناسی در محدوده آن قرار گرفته باشد و این محدوده باید بتواند در توسعه اقتصادی جوامع اطراف خود نقش موثری ایفا کند. ژئوپارک ممکن است علاوه بر پدیده‌های زمین‌شناسی از آثار تاریخی، بوم‌شناسی، باستان‌شناسی، میراث فرهنگی و طبیعی دیگر نیز برخوردار باشد.

سابقه ژئوتوریسم در ایران

- ۱۳۷۸ (۱۹۹۹) ارائه مقاله گردشگری زمین‌شناسی در هیجدهمین گردهمایی علوم زمین به معرفی این شاخه از اکوتوریسم ایران پرداخت شد.
- ۱۳۷۹ (۲۰۰۰) تهیه برنامه بررسی پدیده‌های زمین‌شناسی به منظور معرفی این پدیده‌ها و فراهم نمودن زمینه‌های ثبت در فهرست ژئوپارک‌های یونسکو
- آغاز طرح ژئوتوریسم کشور، ۱۳۸۰ (۲۰۰۱)
- ارائه مقاله آغازی بر ژئوتوریسم ایران، ۱۳۸۱.
- ۱۳۸۱ (۲۰۰۲) ارائه مقاله‌ای تحت عنوان معرفی ژئوتوریسم ایران در کنفرانسی در استرالیا
- تهیه نخستین اطلس ژئوتوریسم ایران (اطلس ژئوتوریسم قشم)، (۲۰۰۴) ۱۳۸۳.
- ارائه مقاله‌نگاهی به مفاهیم ژئوپارک میراث زمین‌شناسی و ژئوتوریسم و بررسی جایگاه ایران در این زمینه، ۱۳۸۵.
- ۱۳۸۵ (۲۰۰۶) ژئوپارک قشم به عضویت شبکه جهانی ژئوپارک‌ها درآمد.
- رونمایی از اطلس توانمندی‌های ژئوپارک و ژئوتوریسم ایران در بهمن ماه ۱۳۸۸

ژئوپارک قشم در سال ۲۰۰۶ به عضویت شبکه جهانی ژئوپارک ها درآمد

در قاره آسیا، ایران یکی از شش کشور صاحب ژئوپارک (بعد از چین، مالزی، کره، ژاپن و ویتنام) و تنها کشور منطقه خاورمیانه است

27 1 1 5 1

ژئوپارک ها هر چهار سال یک بار توسط شبکه جهانی ژئوپارک ها (GGN) مورد ارزیابی قرار می گیرند

در سال ۲۰۱۰ میلادی به خاطر انجام نشدن اصول زیربنایی و لازم در ژئوپارک قشم، شبکه جهانی ژئوپارک ها به ایران کارت زرد داد. به منظور برطرف کردن نواقص مهلتی را تا اواخر سال ۲۰۱۱ و اوایل ۲۰۱۲ تعیین کرد تا در صورت برطرف کردن نواقص، مطابق با استانداردهای این شبکه عضویت ایران به مدت چهار سال دیگر در شبکه جهانی ژئوپارک ها زیر نظر یونسکو تمدید شود.

امروزه ژئوپارک قشم واقع در جزیره قشم (با مساحت ۱۴۹۱ کیلومترمربع که ۲/۵ برابر سنگاپور و بحرین وسعت دارد) به عنوان یک ژئوپارک جهانی در یک دوره چهارساله تأیید شده و تا سال ۲۰۲۰ به صورت رسمی زیر نظر یونسکو فعالیت خواهد کرد

ژئوسایت دره ستاره‌ها

ساختار ژئومورفولوژی خاص آن به عنوان یکی از سایت های اصلی ژئوپارک مورد پذیرش یونسکو قرار گرفته است

ژئو سایت بام قشم

دشتی زیبا که از فراز آن چشم اندازی فوق العاده بر ساحل شمالی و جنوبی جزیره وجود دارد. در دیواره آن لایه های متناوب مارن و ماسه سنگ (که بیانگر پیشروی و پسروی دریا در دوره های مختلف زمین شناسی می باشد)

ژئو سایت نمکدان

سایت نمکدان یکی دیگر از جاذبه‌های علمی گردشگری ژئوپارک قشم واقع در غرب جزیره قشم در نزدیک روستای کانی می باشد. در این منطقه به دلیل پدیده دیاپیریسیم گنبد نمکی سر بر آورده است که طولانی‌ترین غار نمکی جهان در این گنبد قرار دارد. همچنین وجود چشمه‌های نمک و سفیدپوش کردن دره‌ها و زمین‌های اطراف این گنبد چشم‌اندازی رویایی به منطقه داده است

جنگل حرا

رویش‌های حرا در ایران در جنوب کشور و در سواحل خلیج فارس و دریای عمان حد فاصل مدارهای ۲۵ درجه و ۱۱ دقیقه تا ۲۷ درجه و ۵۲ دقیقه عرض شمالی گسترش یافته‌اند که ساحل سه استان سیستان و بلوچستان، هرمزگان و بوشهر از خلیج گواتر در سیستان و بلوچستان تا بردخون در بوشهر را شامل می‌شود. از **مناطق واجد حرا** در ایران چهار منطقه تحت عنوان تالاب بین‌المللی و یک منطقه با عنوان پارک ملی ساحلی دریایی و هشت منطقه تحت عنوان منطقه حفاظت شده و یک منطقه به **عنوان ذخیره گاه زیست کره** تحت مدیریت سازمان حفاظت محیط زیست قرار گرفته‌اند.

جنگل حرا دو نوع درخت با نام‌های حرا و چندل دارد

این درختان خاصیت تصفیه‌کنندگی دارند، آب شور دریا را می‌گیرند و با دفع نمک آن، آب شیرین را جذب می‌کنند. به همین خاطر است که به آن‌ها آب شیرین کن‌های طبیعی می‌گویند

جنگل حرا - قشم

جنگل حرا - قشم

جالب‌ترین و عجیب‌ترین نکته درباره درختان حرا این است که در ساعات مختلف شبانه‌روز چهره‌های متفاوتی از خود به نمایش می‌گذارند.

همان‌طور که گفتیم هنگام مد به زیر آب می‌روند و زمانی هست که فقط سرشاخه‌هایشان دیده می‌شود.

از طرف دیگر هر ۶ ساعت یک بار جزر رخ می‌دهد و ریشه درختان از آب بیرون می‌آید. در این زمان ریشه‌ها اکسیژنی که نیاز دارند را دریافت می‌کنند و با مد بعدی دوباره به زیر آب می‌روند.

تاریخچه ثبت ژئوپارک ارس

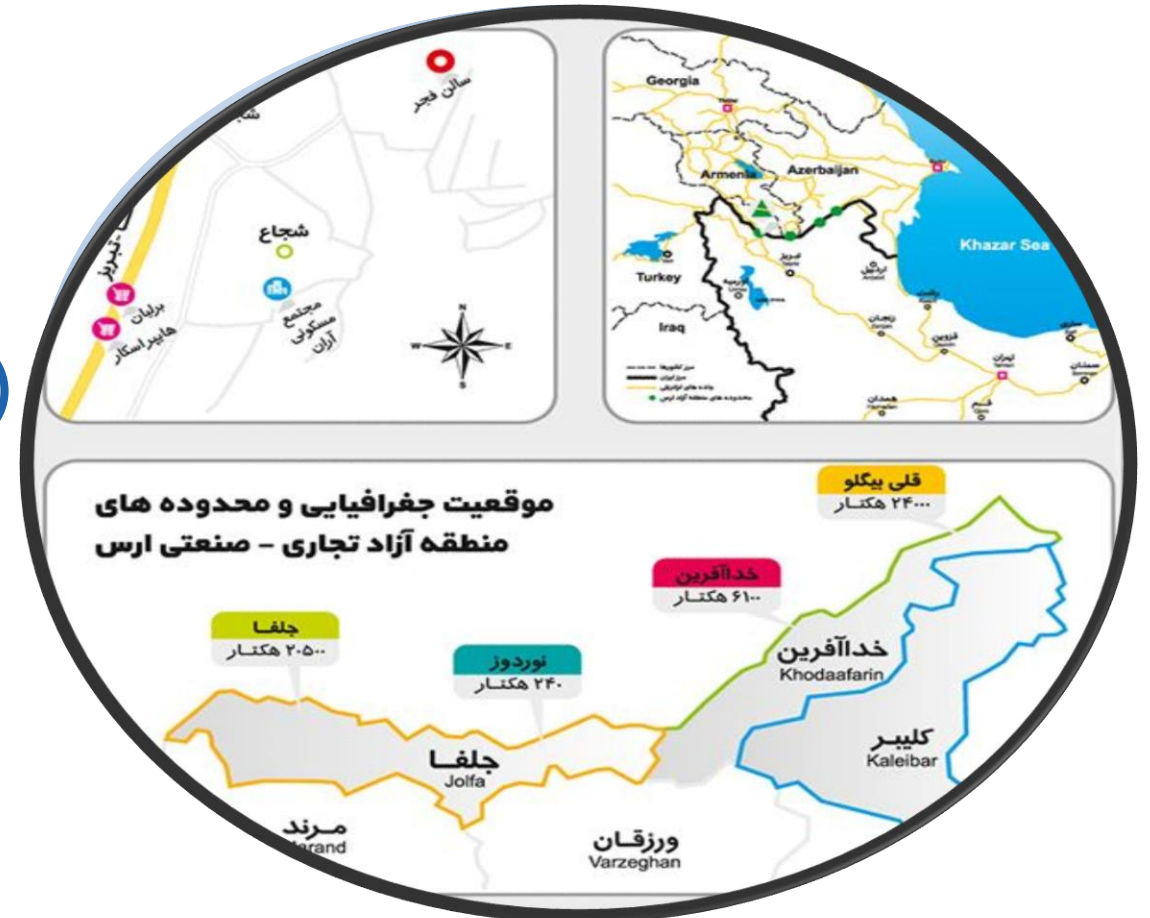
2010

2015

2017

2019

2023

ژئوپارک ارس

قلمرو ژئوپارک ارس با مساحت ۱۶۷۰ کیلومتر مربع، دارای ۳۱ سایت متنوع و اصلی است که در استان آذربایجان شرقی واقع شده و قلمرو آن در محدوده شهرستان جلفا است.

از مهمترین ژئوسایتهای ارس میتوان به <https://www.arasfz.ir/tourism/aras-Geopark/Geo-sites>

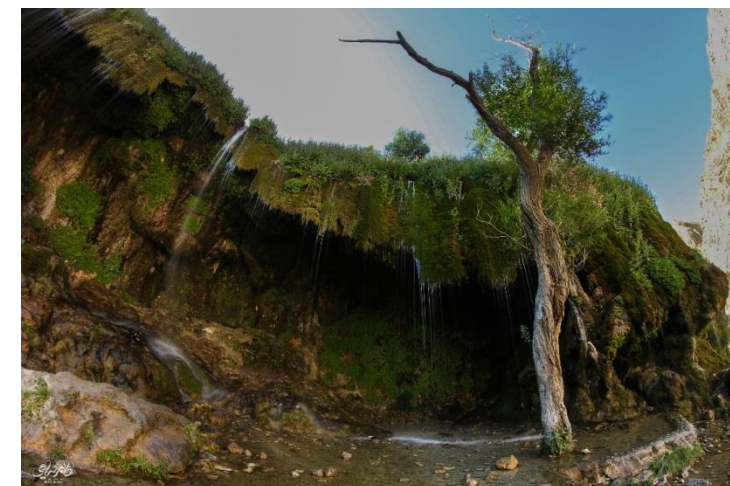
۳- کوه گنجی قلاسی

۲- ارتفاعات کوه کیامکی

۱- آبشار آسیاب خرابه

ارس، قطب گلخانه‌های هیدروپونیک خاورمیانه بوده و محصولات صنعتی و کشاورزی آن به ۲۷ کشور صادر می‌شود

ژئوپارک ارس

۴- ژئوسایت ارتفاعات اللی باشی
(مرز دوره‌های زمین‌شناسی «پرمین» و «تریاس»)

۵- ژئوسایت آبشار ماهاران

Aras GeoSites

Siahrood fault geosite

Shalali-Dara geosite

Oshtobin geosite

Kordasht geosite

Khajeh-Nazar geosite

Saint Stepanos Geosite

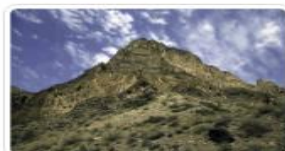
hoodoo geosite

Maharan Waterfalls

Marakan Protected Area

Kamtal National Park

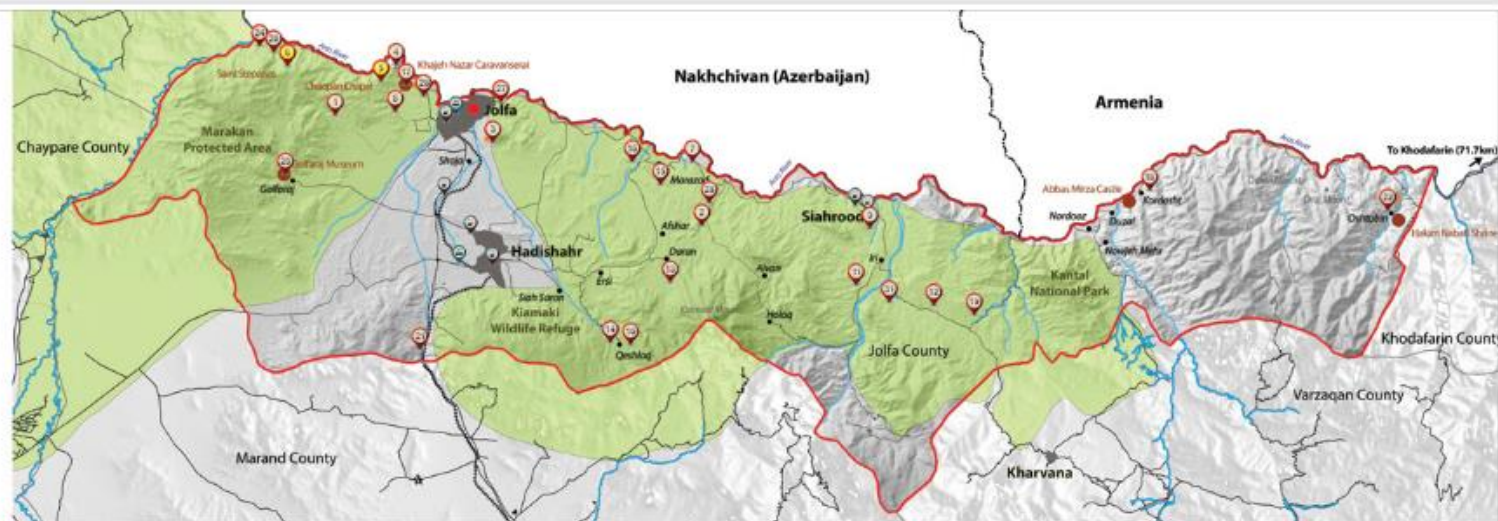
Aras River

Flat Irons of Marazad geosite

Geosites

Allibashi (PTB) -----	G01	Flat Iron -----	G15
Asiab Kharabeh -----	G02	Kordasht -----	G16
Gechi Qalasi -----	G03	Khajeh Nazar -----	G17
Rock Fall -----	G04	Marazad Folding -----	G18
Choopan -----	G05	Iri Folding -----	G19
Saint Stepanos -----	G06	St. Stepanos Folds and Faults -----	G20
Ripple Mark -----	G07	Darreh Diz -----	G21
Tohlum Landslide -----	G08	Oshtobin -----	G22
Siah Rood Fault -----	G09	Dykes and Sills -----	G24
Qeshlaq Dacite -----	G10	Golfaraj Museum -----	G25
Iri Unconformity -----	G11	Shalali Darreh -----	G26
Iri Hoodoos -----	G12	Three Heroes -----	G27
Kiamaki -----	G13	Asiab Unconformity -----	G28
Maharan Waterfall -----	G14	Iri Badlans -----	G31

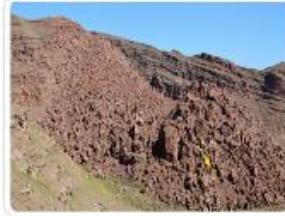
ژئوپارک ارس

Marazad folding geosite

Rockfall geosite

Tohlum geosite

Choopan geosite

Kiamaki geosite

Tafoni geosite

Gechi Qalasi geosite

Darrediz geosite

Asiab geosite

Allibashi (The Permian-Triassic boundary) geosite

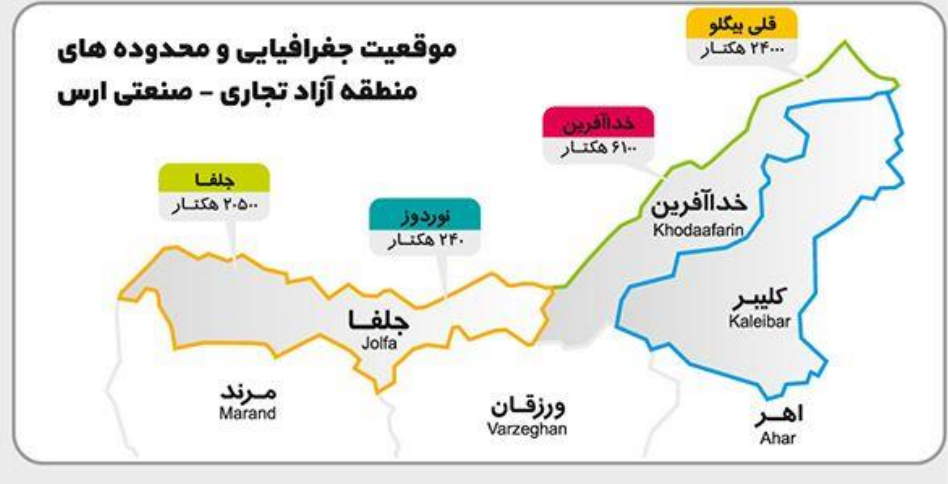
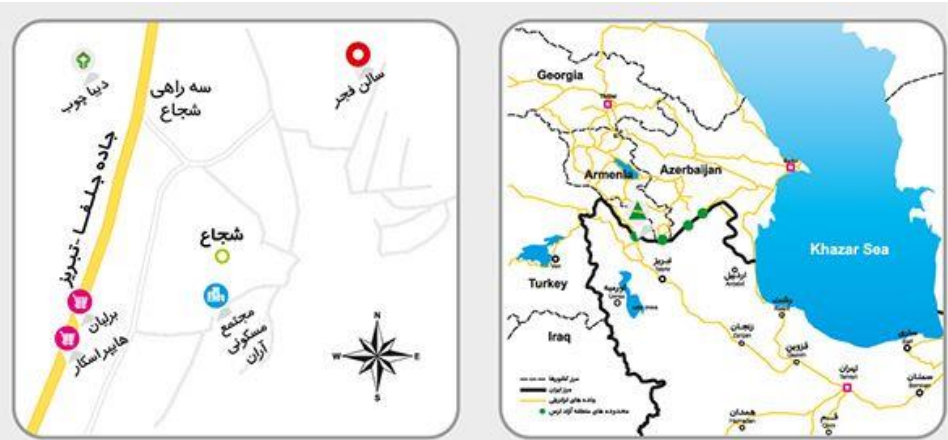

Ripple mark geosite

Iri Flysh geosite

ژئوپارک ارس

در کنار جاذبه‌های زمین‌شناختی، **جاذبه‌های تاریخی - فرهنگی** مانند کلیسای سنت استپانوس که به دلیل قدمت، اهمیت مذهبی و شیوه معماری منحصر به فرد در فهرست میراث جهانی یونسکو به ثبت رسیده است نیز در این ژئوپارک وجود دارند که ارزش افزوده‌ای برای آن به شمار می‌روند.

قرار گرفتن شهر جلفا در مسیر **جاده تاریخی ابریشم**، این ژئوپارک را در زنجیره ژئوپارک‌هایی که به نحوی با این جاده در ارتباط هستند مطرح خواهد نمود.

رودخانه مرزی ارس نقش مهمی در شکل‌گیری تمدن و شهرهای مسیر داشته و تاثیرات جغرافیایی و اقلیمی آن بر منطقه کاملاً مشهود است.

تنوع اقلیم و پوشش گیاهی در این منطقه بسیار قابل توجه است؛ در حالی که دره رودخانه ارس پوشیده از درختان نیمه گرمسیری است اراضی نواحی غربی و میانی آن پوشش استپ دارد و در دامنه کوهستان‌های شرقی، جنگل‌های متراکم و انبوه ارسباران دیده می‌شود.

میزان **تنوع حیات جانوری** در این منطقه بالا است؛ وجود جانوران در خطر انقراض مانند سیاه خروس، مرال، قوچ ارمنی و پلنگ اهمیت حفاظت از این گونه‌ها را دو چندان کرده است.

tabas geopark

ژئوپارک طبس

1369

1400

1402

ژئوپارک طبس

ژئوپارک طبس در شمال غربی استان خراسان جنوبی در منطقه‌ای با اقلیم بیابانی همراه با آب و هوای گرم و خشک قرار دارد. این ژئوپارک سه بخش مرکزی، دیهوک و دستگردان را در بر می‌گیرد.

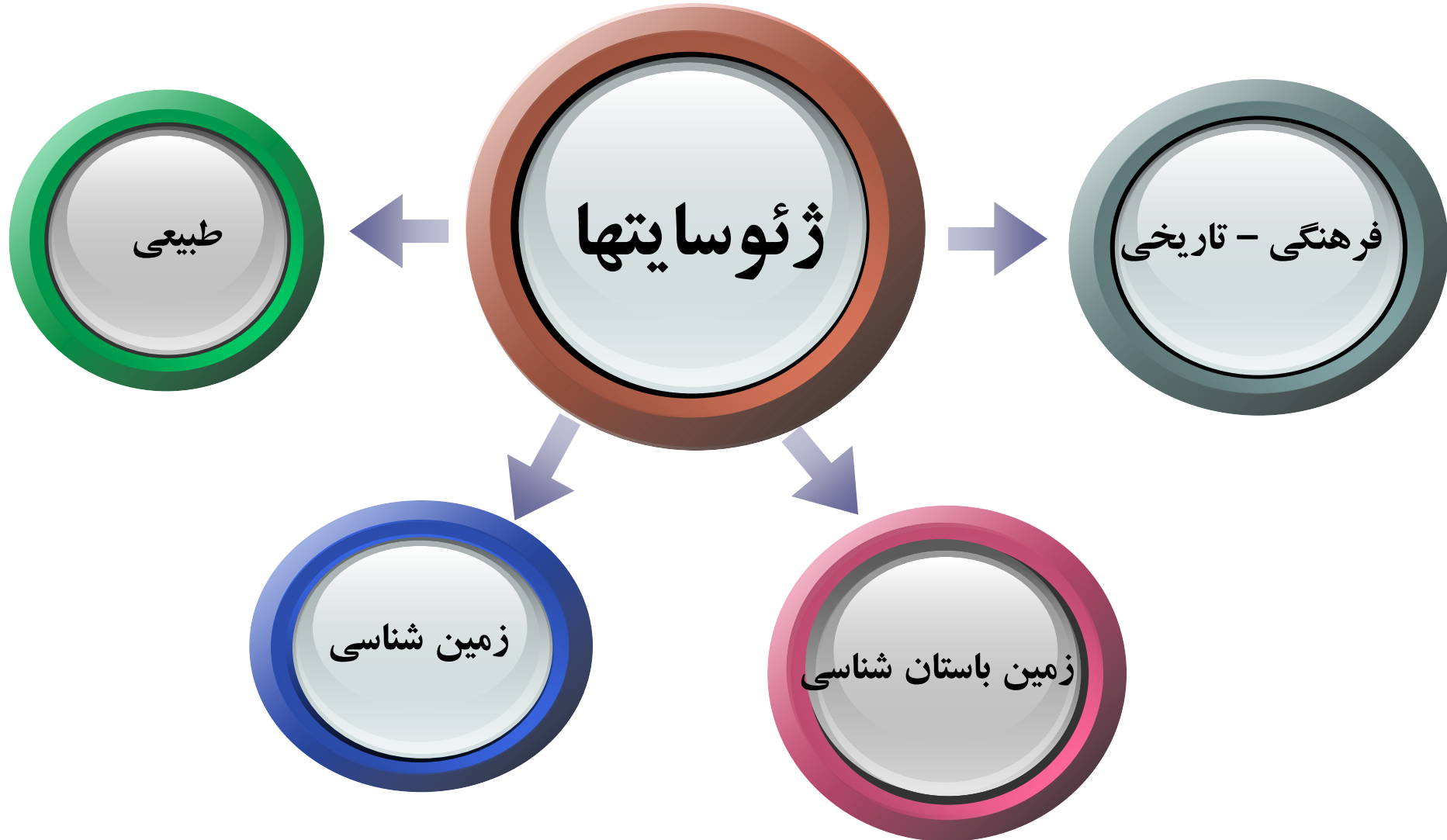
تنوع بالای پدیده‌های کم‌نظیر زمین‌شناسی موجب شده تا این منطقه در میان زمین‌شناسان به «بهشت زمین‌شناسی ایران» مشهور شود.

در این ژئوپارک، سیر تحولات کره زمین از بیش از ۵۴۰ میلیون سال پیش (پرکامبرین) تا حدود ۱۰۰ میلیون سال پیش (اوایل کرتاسه) را بدون کمترین وقفه زمانی می‌توان مشاهده کرد،

باغ تاریخی گلشن به عنوان نمونه‌ای شاخص از باغ‌های ایرانی با قدمتی حدود ۲۵۰ سال،

ژئوپارک طبس

ژئوپارک با مساحت ۲۲ هزار و ۷۷۱ کیلومتر مربع دارای ۳۹ ژئوسایت است

ژئوسایت پناهگاه حیات وحش نایبندان

ژئوسایت رویشگاه جنگلی سنو

ژئوسایت کال سردر

ژئوسایت پشته سیاه و دهانه‌های آتشفشانی

ژئوسایت ریگ شتران

ژئوسایت کال چنی

ژئوسایت کویر پروده

ژئوسایت کروزیانا

ژئوسایت تاق‌دیس جعفران

ژئوسایت چین جعبه ای کلمرد

ژئوسایتهای زمین شناسی

ژئوسایت تلماسه های گیاهی جوخواه

ژئوسایت چشم انداز فرسایشی و بدلدنی پیکوه

ژئوسایت دگرشیبی دارین

ژئوسایت پیچان رود

ژئوسایت کوه های درنجال

ژئوسایت گسل نایبند

ژئوسایت دولین پیرحاجات

ژئوسایت بدلندهای سرنند

ژئوسایتهای زمین شناسی

ژئوسایت مرز پرمین - تریاس

ژئوسایت پلیگن‌های نمکی دشت بزرگ کویر

ژئوسایت چشمه آبگرم مرتضی علی

ژئوسایت کوهستان شتری

ژئوسایت کوه نایبند

ژئوسایت مزارع برنج خانیک

ژئوسایت کال تفتو

ژئوسایت طاق باستانی شاه عباسی

ژئوسایت سد کهن کُریت

ژئوسایت خانه‌های گبر کال جنی

ژئوسایت خانه‌های گبر کال سردر

ژئوسایتهای فرهنگی - تاریخی ۱۰

ژئوسایت آستان مبارک حضرت حسین بن موسی
الکاظم(ع)

ژئوسایت بافت تاریخی نایبند

ژئوسایت باغ گلشن

ژئوسایت کاروانسرای چهار - ده

ژئوسایت بافت تاریخی کُریت

ژئوسایت گورستان سپردنی کُریت

ژئوسایت بافت تاریخی اِصفَهک

ژئوسایت کاروانسرای کلمرز

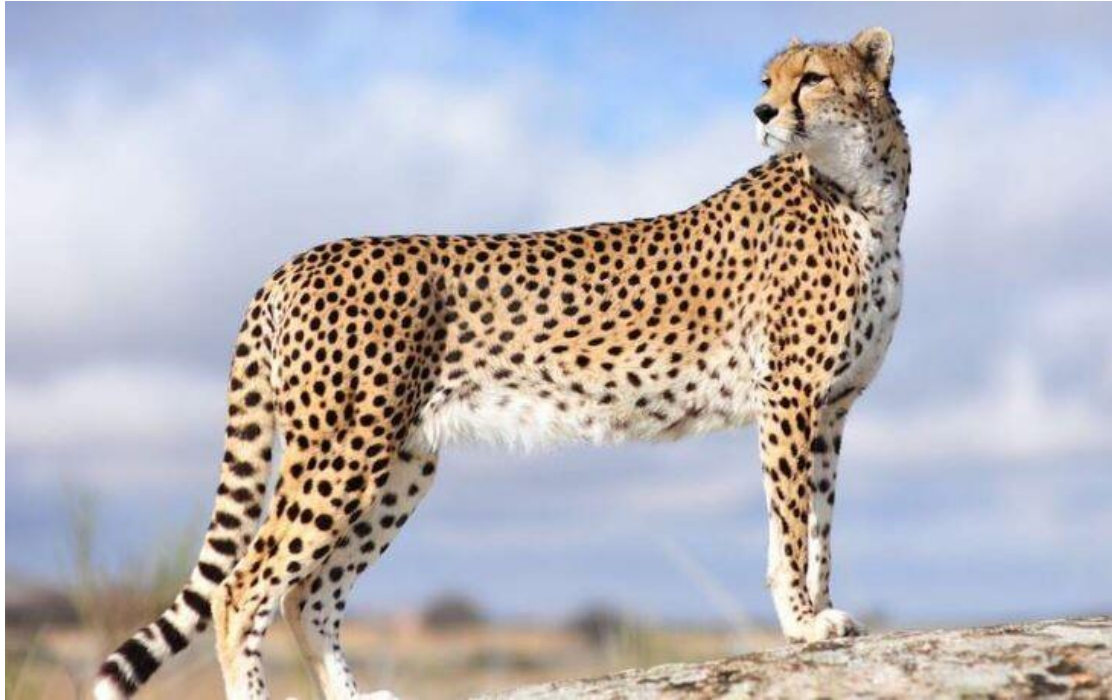
ژئوسایتهای فرهنگی – تاریخی

ژئوسایت آب انبار کوچه نارنجی

ژئوسایت ارگ طبس

ژئوپارک جهانی یونسکو طبس نیمی از زیستگاه جهانی گیاه بومی *Ferula assa-foetida* را فراهم می کند که به طور گسترده برای اهداف دارویی استفاده می شود.

در این ژئوپارک، **پناهگاه حیات وحش نایبندان**، بزرگترین پناهگاه ایران، با مساحتی بالغ بر ۱.۵ میلیون هکتار و **مهمترین زیستگاه یوزپلنگ آسیایی** است.

این منطقه در طول تاریخ به عنوان شاهراهی بوده است که جنوب و غرب را به شرق و شمال شرق ایران متصل می کند. در نتیجه، هم به خاطر میراث ارزشمند طبیعی و هم به دلیل میراث فرهنگی، اکوتوریست ها را به خود جذب می کند.

مزیت ها و اثرهای مثبت ژئوتوریسم و ژئوپارک ها در جامعه

❖ تاثیرات مثبت اقتصادی

- ✓ اشتغال مستقیم و کاهش نرخ بیکاری در مقاصد گردشگری
- ✓ ورود ارز خارجی، تحولی را در اقتصاد منطقه
- ✓ اشتغال دانش آموختگان منطقه
- ✓ جلوگیری از مهاجرت به شهرها
- ✓ به صورت کاملاً تدریجی، ساکنان جوامع نیز از تسهیلات گردشگران استفاده می کنند و استانداردهای زندگی بالا می رود

❖ تاثیرات مثبت زیست محیطی

- ✓ به دلیل اینکه نواحی طبیعی یکی از منابع درآمدزای برای منطقه مقصد می باشد سعی در حفظ و نگهداری آنها با جدیت بیشتری دنبال می شود و بهبود زیرساختها، انتقال کار مازاد روستایی به صنایع غیر کشاورزی و دامداری، اجاره مسکن برای بازدید کنندگان، فروش صنایع دستی و غذاهای محلی، به منظور رفاه حال گردشگران سعی در نظافت منطقه نیز افزایش می یابد.
- ✓ مردم محلی از دغدغه های محیطی مطلع می شوند و توجه بیشتری به آن می کنند.

❖ تاثیرات مثبت اجتماعی - فرهنگی

- ✓ گردشگری به عنوان محرکی برای حفاظت از میراث فرهنگی و منابع طبیعی محسوب می شود.
- ✓ سنت ها و مراسم فراموش شده به منظور ارائه به گردشگران مجدداً احیا می گردند.
- ✓ تسهیلات و زیرساخت های فرهنگی و اجتماعی در مقصد شکل می گیرد.

پتانسیل ایران از لحاظ توریسم

بر اساس آمارهای سازمان جهانی گردشگری و یونسکو، ایران به دلیل برخورداری از جاذبه های پرتعداد شامل

❖ سه هزار کیلومتر مرز آبی در سواحل دریای خزر، عمان و خلیج فارس

❖ مالکیت جزایر مختلف

❖ دارا بودن طیف وسیعی از چشم اندازهای طبیعی، تنوع آب و هوایی، چشمه های آب معدنی، تملک بزرگترین دریاچه جهان

❖ سابقه تمدن چند هزار ساله، داشتن جاذبه های تاریخی به ثبت رسیده در کنوانسیون میراث جهانی **می تواند** جزو ۱۰ کشور اول دنیا به لحاظ ورود گردشگر باشد.

❖ اما آمارهای رسمی حاکی از آن است که بیش از **۸۰۰ میلیارد** دلار گردش مالی سالانه صنعت توریسم در **جهان** است، که **سهم کشور ایران کمتر از یک دهم درصد از این گردش مالی است.**

❖ در گزارش سالانه مجمع جهانی اقتصاد که به منظور رتبه بندی شاخص رقابت پذیری در صنعت توریسم و سفر در میان ۱۳۹ کشور جهان منتشر شده رتبه ایران بین این کشورها، در سال ۲۰۱۱ رتبه ۱۱۴ تعیین و اعلام شده که ایران حتی در مقایسه با کشورهای نظیر گرجستان، جمهوری آذربایجان و ارمنستان که جایگاهی در اقتصاد جهانی ندارند نیز از جایگاه پایین تری برخوردار است

رتبه بندی ایران از لحاظ توریسم

طبق گزارش دو سالانه مجمع جهانی اقتصاد، وضعیت رقابت پذیری ۱۴۰ کشور جهان در چهار حوزه مورد بررسی قرار گرفته

✓ در میان ۱۴۰ کشور، ایران از لحاظ **آمادگی برای پذیرش گردشگر** با نمره ۳.۴ از ۷ امتیاز در جایگاه **۸۹** جهان قرار گرفته است که نسبت به گزارش سال ۲۰۱۷ رتبه آن ۴ پله بهبود یافته است.

✓ بر اساس **منابع فرهنگی** نمره ۲.۸ واحد را کسب کرده و در جایگاه **۳۳** جهانی قرار دارد.

✓ در بخش **ایمنی و امنیت** ایران با نمره ۵.۴ دهم در جایگاه **۷۴** قرار دارد.

✓ گردشگری ایران **پایین ترین وضعیت** را در دو بخش **محیط کسب و کار** و **باز بودن روابط بین المللی** دارد.

✓ بخش **محیط کسب و کار** ایران با نمره ۳.۹ واحدی در رده **۱۲۱** جهان قرار دارد.
✓ بخش **باز بودن روابط بین الملل** با نمره ۲.۴ در جایگاه **۱۱۸** در جهان قرار گرفته است.

سهم ایران از صنعت توریسم

بر اساس آمار منتشر شده از سوی شورای جهانی سفر و گردشگری (در سال ۲۰۱۹)، سهم مستقیم سفر و گردشگری از تولید ناخالص داخلی جهان در سال ۲۰۱۸ بالغ بر ۲ میلیارد و ۷۵۱ میلیون دلار و معادل ۳٫۲ درصد از مجموع تولید ناخالص داخلی جهان بوده است. همچنین پیش‌بینی می‌شود که این آمار برای سال ۲۰۲۵ به ۴۳۴۶ میلیارد دلار افزایش یابد که به سهمی معادل ۳٫۴ درصد از کل GDP دنیا برسد. علاوه بر آن سهم سفر و گردشگری در همین سال به صورت مستقیم ۱۲۳ میلیون شغل جدید (۳٫۸ درصد از مجموع اشتغال در دنیا) ایجاد کرده است و انتظار می‌رود در سال ۲۰۲۵ این عدد به ۱۴۲ میلیون شغل (۴٫۱ درصد از کل اشتغال دنیا) برسد.

بر اساس گزارش ۲۰۱۸ شورای جهانی سفر و گردشگری (WTTC) در سال ۲۰۱۸، تعداد شاغلان بخش گردشگری در ایران یک میلیون و ۶۵۴ هزار نفر برآورد شده که این میزان معادل نیم درصد (۰٫۵۱ درصد) کل اشتغال بخش گردشگری در جهان است. همچنین با در نظر گرفتن نزدیک به ۲۴ میلیون شاغل در بخش‌های اقتصادی در ایران، بخش گردشگری با یک میلیون و ۶۵۴ هزار نفر شاغل، سهمی ۶٫۹ درصدی در کل اشتغال کشور دارد. همچنین شورای جهانی سفر و گردشگری پیش‌بینی کرده است تعداد شاغلان بخش گردشگری در جهان تا سال ۲۰۲۸ به حدود ۴۱۳ میلیون نفر و در ایران به کمتر از دویلمیلیون نفر (۱٫۹۱۴٫۰۰۰ نفر) خواهد رسید. بر این اساس در سال‌های آتی در سطح جهان ۹۰ میلیون نفر به شاغلان بخش گردشگری افزوده خواهد شد که سهم ایران از این افزایش فقط ۲۶۰ هزار نفر خواهد بود.

سهم ایران از صنعت توریسم

طبق گزارش سازمان جهانی گردشگری (UNWTO) در سال ۲۰۲۲ ورود گردشگران خارجی به ایران رشد قابل توجهی داشته است. در این سال **۴.۱ میلیون سفر** توسط گردشگران خارجی به مقصد ایران انجام شده است که این رقم نسبت به سال قبل از آن **۳۱۵ درصد** رشد داشته یعنی بیش از ۴ برابر شده است، این در حالی بود که سال قبل از آن هم این شاخص ۳ برابر رشد متوسط جهانی را ثبت کرده بود.

با این وجود، سهم ایران از جذب گردشگران خارجی همچنان اندک است و تنها ۰.۴ درصد از کل سفرهای گردشگری خارجی در سال ۲۰۲۲ به مقصد ایران انجام شده است.

راهکار بهبود رتبه ایران از لحاظ گردشگری

درست است که ما به لحاظ تنوع فرهنگی، تاریخی و یک سری جاذبه های سیاحتی مشهور هستیم ولی آن چه در دنیا سبب شده کشورهای مختلف در جذب گردشگر موفق باشند آثار به **ثبت رسیده جهانی** هر کشور است که موید جاذبه های گردشگری بین المللی آن کشور می باشد. این یک **شاخص** است برای **رتبه بندی** کشورها از نظر جایگاه در گردشگری بین المللی

که کشور ما تنها ۱۰ اثر ثبتی در دنیا دارد و این عدد بزرگ و قابل توجهی نیست.

لذا سهم بسیار ناچیز ایران از صنعت گردشگری نشان دهنده آن است که صنعت گردشگری نتوانسته نقش خود را به عنوان یک عامل توسعه اقتصادی کشور و معرفی ایران به عنوان یک کشور توریستی و فرهنگی به خوبی ایفا کند.

ضرورت ثبت ژئوپارکها و پدیده‌های ژئوتوریسم

با توجه به این شرایط ضروریست تا کلیه منابع ژئوتوریسم که قابلیت جذب گردشگر داخلی و بین‌المللی را دارند **در مرحله اول** توسط سازمان میراث فرهنگی و گردشگری و سازمان حفاظت محیط زیست در فهرست میراث آثار طبیعی ملی ثبت و حفاظت

در **مرحله دوم** جهت ثبت در فهرست میراث جهانی یونسکو به دبیرخانه آن سازمان پیشنهاد گردد.

قطعاً ثبت پدیده‌های ژئوتوریسم در فهرست میراث جهانی نیازمند تدوین برنامه جامع حفاظتی، ساماندهی، بهره‌برداری، نظارت و ارزیابی طرح‌های مدون در چهارچوب ملاحظات زیست محیطی و در راستای توسعه پایدار خواهد بود که بتواند توجیه لازم و کافی را برای دفاع در مجمع عمومی داشته باشد.

بدون شک ثبت این آثار، نقش قابل توجهی در معرفی جاذبه‌های منحصر به فرد ایران در بازارهای بین‌المللی گردشگری به منظور جذب گردشگر بیشتر و کاهش تهدیدها و تعرضات خارجی خواهد داشت.

این مهم زمانی اتفاق خواهد افتاد و به نتیجه خواهد رسید که جوامع محلی از ورود گردشگران به منطقه آنها منتفع شوند.

مدیریت

با وجود همه مسائل که در زمینه صنعت گردشگری ایران ذکر شد، میتوان گفت که طبیعت ایران پتانسیل آن را دارد که با **مدیریت صحیح** بتواند به جای تکیه بر بهره برداری از منابع طبیعی بویژه مرتعداری و دامداری و در نتیجه فشار بر اکوسیستم های طبیعی و به تبع آن تخریب اکوسیستم ها، به صنعت توریسم و استفاده از سود حاصل از این صنعت بالاخص **ژئوتوریسم** پردازد. بدیهی است این مهم تنها به دوش سازمانهای جهانگردی و گردشگری و سازمان حفاظت از محیط زیست نخواهد بود بلکه مدیریت سایر بخشها بویژه ادارات کل منابع طبیعی و بخش های تحقیقاتی این حوزه را در یک حرکت جامع و عزم ملی می طلبد.

در حقیقت **مدیریت اکوتوریسم و بالاخص ژئوتوریسم** موجب، **تولید درآمد ملی و ارزآوری مناسب و ساماندهی اقتصادی** و به تبع آن بهبود **وضعیت معیشتی** مردم بومی و در نتیجه **کاهش فشار** بر عرصه های طبیعی کشور می شود.

با تشکر از توجه تمامی عزیزان حاضر در جلسه
nateghi@rifr-ac.ir

مهر تو زم و رشد تو لید^{۱۴۰۲}

وزارت جهاد کشاورزی
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی

موسسه آموزش و ترویج کشاورزی

معاونت علمی و فناوری

شبکه دانش کشاورزی

سلسله برنامه‌های ویدیو کنفرانس انتقال دانش بهروز در گستره ملی بخش کشاورزی

عنوان:

ژئوتوریسم راهکاری برای کاهش فشار بر مراتع کشور

سخنران:

سعیده ناطقی

عضو هیأت علمی موسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور

۷ آبان ۱۴۰۲ - ساعت ۱۱/۳۰